

NIEUWSBRIEF

Vereniging Canon sociaal werk

CANON

Nummer 23 – oktober / november 2017

Redactie: maartenvanderlinde@planet.nl

Eenentwintig canons online: *Nederland / Vlaanderen / Internationaal* : *Sociaal Werk Algemeen / Zorg voor de Jeugd / Jeugdzorg / Geestelijke Gezondheidszorg / Migranten / Maatschappelijke Opvang / Gehandicaptenzorg / Sociaal Cultureel Werk / Maatschappelijk Werk / Vrouwenopvang / Reclassering / Volkshuisvesting / Cliëntenbeweging GGz / Verslavingszorg / Palliatieve zorg / Actua Transities / Internationale Denkers / History of Social Work / In voorbereiding: Ouderenzorg / Autisme*

INHOUD:

Vereniging Canon sociaal werk werft vrienden, blz. 2

IN MEMORIAM Geert van der Laan, door Anneke Menger, blz. 3-4.

'Historische context' in nieuw curriculum Social Work, blz. 4-5.

Beroepsethiek: Leren van klokkenluider Fred Spijkers, door Jaap Buitink, blz. 5.

Feestcampagne 10 jaar Canon sociaal werk!

De Canon sociaal werk bestaat tien jaar. Lees de brief op de volgende pagina. We hebben nieuwe plannen, en horen graag uw ideeën. Doe mee, download of bestel één of meer affiches. En steun ons werk als donateur of vriend (knoppen hieronder).

— 2007 – 2017 - tien jaar canonsociaalwerk.eu —

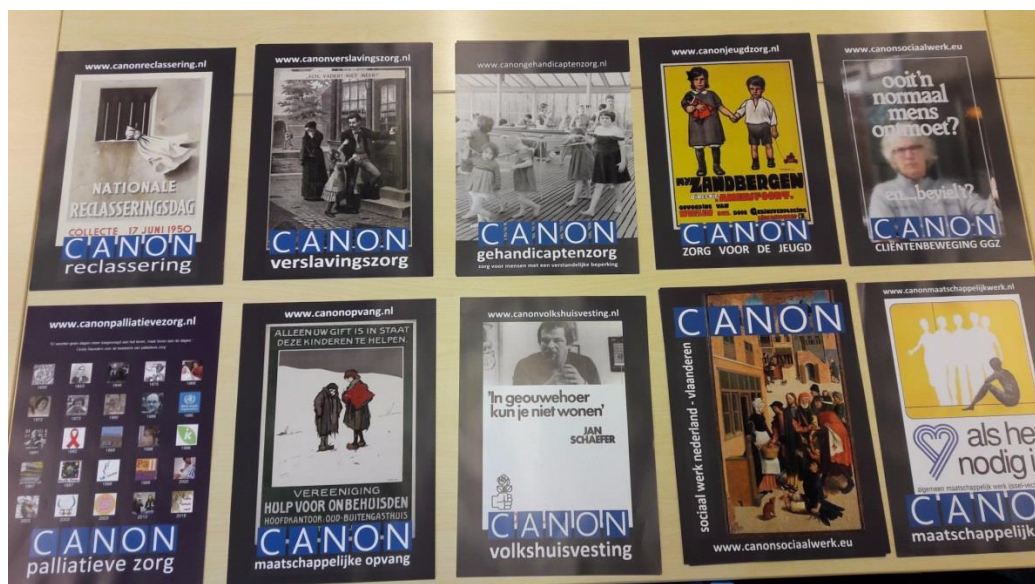
doneer

word
vriend

lever
ideeën

doe mee

maak
reclame

Affiches zijn te bestellen via de knop: Maak reclame

Vereniging Canon sociaal werk verwelkomt vrienden

Amsterdam, oktober 2017

Beste

De Canon sociaal werk bestaat dit jaar tien jaar. Wat in het kielzog van de officiële Canon van Nederland begon als een gezelschapsspel over de geschiedenis het sociaal werk in Nederland en Vlaanderen is in tien jaar uitgegroeid tot een omvangrijk platform, waarin in zo'n 550 vensters en 21 Canons de geschiedenis van de sociale sector wordt ontsloten. De website trekt jaarlijks meer dan een half miljoen bezoekers en kent inmiddels ook een Engelstalige variant. Naast de website zijn er vijf Canon-boeken verschenen die met elkaar een oplage haalden van 71.500 exemplaren.

Daar zijn we trots op. Wij wilden in 2007 immers niet vorm gaan geven aan een persoonlijke hobby, maar kennis bijeen brengen die bij zou dragen aan het vergroten van het professionele bewustzijn. Sociaal werk – in de brede zin van de professie – is een resultaat van een rijke traditie waarop de Nederlandse verzorgingsstaat gegrondvest is. De groei in het gebruik en de waardering voor de Canon laten zien dat velen zich door deze doelstelling lieten aanspreken.

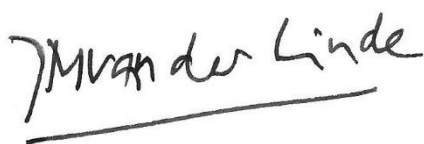
Na tien jaar houdt het echter niet op. We willen verder. We gaan op zoek naar vriendleden. Mensen die met de Canon sympathiseren, die willen bijdragen om de site online te houden, te updaten en door te ontwikkelen. Want dat kost nu eenmaal geld en de Canon-organisatie kan nu eenmaal niet steunen op vaste subsidies. Maar als we veel vriendleden maken, die ons met tien euro per jaar en dus € 50,- voor de komende vijf jaar ondersteunen dan zijn wij heel goed in staat om de basisinfrastructuur van de Canon kwalitatief overind te houden.

Daarmee willen we een netwerk van betrokken mensen tot stand brengen dat we op de hoogte houden, dat we kunnen raadplegen, en waar we ook belangrijke beslissingen van de Vereniging Canon sociaal werk aan kunnen voorleggen. We sturen je deze brief omdat je in het verleden op enigerlei wijze betrokken bent geweest bij ons Canon-project. Ons verzoek is om die betrokkenheid om te zetten in een vriendlidmaatschap voor de komende vijf jaar. Dat kan via onze site en wel op deze pagina: <https://www.canonsociaalwerk.eu/nl/wordvriend.php>

Je ontvangt van ons dan een bevestigingsmail met daarin alle belangrijke betalingsgegevens (en een rekening waardoor het voor zzp'ers mogelijk is om de steun in de boekhouding te verwerken). Als blijk van waardering mag je zolang de voorraad strekt als welkomstgeschenk kiezen uit onze vijf canon boeken of een boek kiezen uit ons Canon-antiquariaat: <https://www.boekwinkeltjes.nl/v/canonsociaalwerk/>

Zet de stap meteen en help ons verder om ook de komende tien jaar ons werk te blijven doen.

Met vriendelijke groeten,

Maarten van der Linde
voorzitter

Jan Steyaert
secretaris

Jos van der Lans
penningmeester

In Memoriam Geert van der Laan

door Anneke Menger

Op woensdag 4 oktober overleed prof. dr. Geert van der Laan, van 1994 tot 2009 bijzonder hoogleraar 'Grondslagen van het maatschappelijk werk' vanwege de Marie Kamphuisstichting. Een bericht dat onze redactie diep heeft geraakt. Geert was al enige tijd ziek. Hij werd 71 jaar. Anneke Menger was tijdens haar studie in Groningen midden jaren zeventig student-assistent van Geert van der Laan en hield daarna nog lange tijd contact. Zij is momenteel lector 'Werken in justitieel kader'.

Met het overlijden van Geert van der Laan verliezen we een belangrijke erflater van het hedendaagse sociale werk. Zijn proefschrift, *Legitimatie problemen in het Maatschappelijk Werk* (1990) en andere publicaties vonden veel weerklank onder

maatschappelijk werkers. Zijn werk bood steun en onderbouwde hun vakmanschap. Zowel de beroepsgroep als beleidsmakers hadden ook een flinke kluif aan zijn werk. Niet alleen omdat zijn verhandelingen sterk conceptueel van aard waren. Ook vanwege de spiegel die hij hen voorhield, de confrontaties die hij aanging en de gedrevenheid waarmee hij dat deed.

Ten eerste riep hij de beroepsgroep op tot zelfbewust argumenteren in het publieke debat over het nut van maatschappelijk werk. In de zakelijkheid van de jaren negentig domineerde de vraag 'wat is de harde kern' van het maatschappelijk werk? Geert werd getergd door de diverse pogingen binnen en buiten het werkveld om de 'hardheid' van het vak aan te tonen, bijvoorbeeld door het maatschappelijk werk meer volgens het medisch model in te richten. Het was hem eigen om de kracht van argumentatie te zoeken in het hart van de verwijten. Zo ook nu. Hij begon een missie onder de geuzenvlag van 'de boterzachte kern van het maatschappelijk werk'. Boterzacht, want per definitie interactief. Boterzacht, want per definitie specifiek en maatwerk. Maatschappelijk werk is geen bedrijfsproces dat leidt tot vastliggende 'harde' producten. Het is een vak,

een ambacht, een kunst met onverwachte wendingen en onzekere uitkomsten.

Anno 2017 zijn termen als 'vakmanschap', 'professionele ruimte' en 'professionele verantwoordelijkheid' gemeengoed, ook binnen organisaties.

Geert was van deze benadering een vroege vertegenwoordiger.

Ten tweede daagde hij de beroepsgroep uit tot een meer actieve, directieve en maatschappelijk georiënteerde benadering van hun cliënten. Hem viel de aarzeling op om cliënten in maatschappelijk isolement actief te benaderen, waar nodig tijdelijk tegenover hen te staan en in te grijpen waar gevaar dreigde voor mensen zelf of hun omgeving. Hij ontwikkelde een denkmodel met behulp waarvan maatschappelijk werkers in alle zorgvuldigheid konden afwegen of ingrijpen al dan niet te rechtvaardigen zou zijn. Het model was gebaseerd op het idee dat eenzijdige gerichtheid op het vermijden van fout type 1 (ten onrechte ingrijpen, bevoogding) de kans vergroot op het maken van fout type 2 (ten onrechte niet ingrijpen, nalatigheid). En omgekeerd. Volgens hem gaat ingrijpen niet per definitie ten koste van autonomie. Hij vond dat ingrijpen juist gelegitimeerd moest worden door investeringen in de autonomie, en als dat niet zou lukken, door instemming achteraf van de cliënt. Rond de eeuwwisseling werd 'vermijden van nalatigheid' meer gemeengoed. Dat ging hem te makkelijk, hij kon getergd worden wanneer de door hem bepleite zorgvuldigheid verbleekte in nieuwe vormen outreachend werken, bemoeizorg en ingrijpen 'achter de voordeur'. Maar juist dat maakt hem tot een niet te vergeten erflater voor moderne varianten van outreachend werken en ingrijpen.

Ten derde agendeerde hij met verve het belang van de wetenschap voor maatschappelijk werkers. Als hoogleraar wilde hij een vorm van wetenschapsbeoefening die maatschappelijk werkers in hun praktijk zou versterken. Hij beschouwde hun dagelijkse praktijk, en systematische reflecties hierop, als belangrijke bron van kennis. *Leren van gevallen*, zo heette zijn oratie in 1995. *Practice Based Evidence* was een leidraad voor zijn onderzoek. Maar mensen die dit tegenover het belang van kennisgestuurd werken wilden plaatsen konden net zo goed rekenen op zijn weerwoord, met uitspraken als:

"evidence based practice en practice based evidence zijn als schering en inslag".

Hij wilde, eveneens in zijn eigen woorden 'twee heren dienen': de praktijk en de wetenschap. Dat vond hij niet altijd even gemakkelijk, beide heren waren veeleisend en hij leek al tijdens zijn destijds nogal eenzame missie uit te zijn op volledige erkenning door beide heren.

Momenteel beoefenen vele lectoren deze tak van wetenschap en ze trekken hierbij riant gezamenlijk op. Geert was een wegbereider voor dit huidige praktijkgericht onderzoek.

Geert zelf ging zich steeds meer toeleggen op de ene heer van de wetenschap. Dit ging gepaard met meer distantie en meer geduld met de weerbarstige werkelijkheid, die zich niet altijd gedroeg zoals hij hoopte.

'Als je je altijd achter je cliënt opstelt, moet je niet zeuren dat niemand je ziet staan'. Deze onvergetelijke uitspraak illustreert zijn missie en zijn stijl, waarbij goed gevonden one-liners en onderkoelde humor zijn genuanceerde publicaties vleugels gaven. Op deze vleugels kregen zijn missie en nuances vaste voet aan de grond van het hedendaagse sociale werk. Het is aan de toekomstige generatie sociale werkers om op deze grond verder te bouwen.

Lees ook: ['In Memoriam Geert van der Laan' door dr. Lies Schilder, algemeen directeur van de Beroepsvereniging van Professionals in het Sociaal Werk \(BPSW\)](#)
[Geert van der Laan](#) is in 2014 opgenomen in de Canon maatschappelijk werk.

**BOAENKOENN
ANTIQUARIAAT**

Sinds januari hebben zesenzestig boeken een nieuwe geïnteresseerde lezer gevonden. Voor prijzen van € 2,50 tot € 7,00. De opbrengst komt ten goede van de kas van de Vereniging Canon sociaal werk. [Neem een kijkje](#)

[in Antiquariaat Canon sociaal werk.](#)

Landelijk Opleidingsdocument Sociaal Werk gepresenteerd

Waar bevindt zich het studieonderdeel 'geschiedenis van het sociaal werk' of 'historische context van het sociaal werk'?

Mariska Overgaag, Sociaal werker van het Jaar 2017, heeft op vrijdag 6 oktober het **Landelijk Opleidingsdocument Sociaal Werk** (u kunt het document hier lezen) in ontvangst genomen uit handen van Thom de Graaf, voorzitter van de Vereniging Hogescholen. Het document vormt voor alle Nederlandse hogescholen het formele inhoudelijke referentiepunt bij de inrichting van hun curriculum van de bacheloropleiding Social Work of Pedagogiek.

De huidige bacheloropleidingen gaan over naar een brede bacheloropleiding Social Work. Deze mondt uit in 3 profielen die in dit document worden beschreven: 1. Welzijn en Samenleving, 2. Zorg en 3. Jeugd. Een deel van de hogescholen handhaaft de bacheloropleiding pedagogiek als zelfstandige opleiding. Deze mondt uit in het profiel sociaal werk jeugd.

'Historische context' is een van de 21 kernthema's in het nieuwe curriculum, en is onderdeel van Bouwsteen 5 'Maatschappelijke context sociaal werk'.

Het nieuwe curriculum wordt geconcretiseerd met 7 bouwstenen, met elk drie kernthema's:
Bouwsteen 1 Beroep sociaal werk
Bouwsteen 2 Gebruikers sociaal werk
Bouwsteen 3 Werkwijzen sociaal werk
Bouwsteen 4 Organisatie sociaal werk
Bouwsteen 5 Maatschappelijke context sociaal werk
Bouwsteen 6 Onderzoek en innovatie sociaal werk
Bouwsteen 7 Professionalisering sociaal werk

Bouwsteen 5 Maatschappelijke context sociaal werk (bladzijde 43) wordt als volgt uitgewerkt:
Afgestudeerde bachelors sociaal werk hebben kennis van de actuele en historische (inter)nationale maatschappelijke context van het sociaal werk. De kennis in deze bouwsteen is vooral ontleend aan de sociologie, economie, politicologie, recht, geschiedenis van het sociaal werk en filosofie/ethiek.

Kernthema: politiek, beleid en wet en regelgeving

Afgestudeerde bachelors sociaal werk hebben kennis van de politieke context, het sociaal beleid en de wet en regelgeving waarbinnen het beroep wordt uitgeoefend. Hierbij kan worden gedacht aan de volgende onderwerpen:

- Politieke stromingen en standpunten met betrekking tot het sociale domein;
- Sociaal beleid van landelijke, regionale en lokale overheden;
- Beginselen van de democratische rechtstaat: grondrechten, machtsverdeling (trias politica), legaliteitsbeginsel, democratie;
- Domeinspecifieke wet- en regelgeving zoals de Participatiewet, Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), Wet langdurige zorg (Wlz), Jeugdwet, beroepsregistratie (BIG-register), klacht- en tuchtrecht, privacywetgeving, Wet bijzondere opnemingen Psychiatrische Ziekenhuizen (Wet BOPZ).

Kernthema: historische context

Afgestudeerde bachelors sociaal werk hebben kennis van de voorgeschiedenis van de hedendaagse context van het sociaal werk. Hierbij kan worden gedacht aan de volgende onderwerpen:

- De geschiedenis van het sociaal werk en sociaal beleid in Nederland en de samenhang met dominante politieke opvattingen en achterliggende mens- en wereldbeelden;
- De geschiedenis van de verzorgingsstaat en ontwikkeling van de participatie-samenleving;
- Canon van het sociaal werk.

Kernthema: internationale context

Afgestudeerde bachelors sociaal werk hebben kennis van de verbondenheid van de Nederlandse sociaal werk context met de internationale sociaal werk context. Hierbij kan worden gedacht aan de volgende onderwerpen:

- Internationale ontwikkelingen met betrekking tot sociaal werk in Europa;
- Internationale organisaties op het gebied van sociaal werk en sociaal werk-onderwijs;
- Global Agenda Social Work;
- Globalisering: migratie, culturele diversiteit, grensoverschrijdende sociale vraagstukken.

Wij publiceren graag berichten hoe dit uitgewerkt wordt in de opleidingen Social Work! [Schrijf naar de redactie](#).

Beroepsethiek: leren van klokkenluider Fred Spijkers, door Jaap Buitink

(Lees ook [1984 Fred Spijkers. Maatschappelijk werker als klokkenluider](#) in de Canon Maatschappelijk werk)

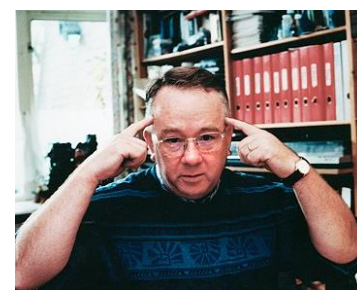
Jaap Buitink gaat op zijn website in op de zaak Spijkers en het (blijvend) belang hiervan voor de beroepsethiek en professionele autonomie van sociaal werkers. Jaap is senior adviseur, trainer en publicist, vooral op het gebied van professionaliteit en beroepsethiek. In de sociale sector is hij expert op het gebied van beroepscode.

Sociaal werker Fred Spijkers kreeg pas na 27 jaar zijn juridisch en beroepsethisch gelijk.

2016: twee militairen komen in Mali om door ondeugdelijke granaten; de familie krijgt te horen dat het om een 'ongeluk' ging.

1984: een militair komt om door een ondeugdelijke landmijn; de weduwe moet verteld worden dat het om een 'ongeluk' ging.

Fred Spijkers, destijds bedrijfs-maatschappelijk werker bij Defensie, weigerde de weduwe voor te liegen over de doodsoorzaak, hij

wist van de ondeugdelijke mijn. Maar dat kostte hem wel zijn baan. Pas in 2002 kreeg Spijkers eerherstel en in 2010 volgde alsnog zijn juridisch gelijk. En impliciet ook zijn beroepsethisch gelijk.

Nu is er sneller openheid. De Onderzoeksraad voor Veiligheid (OVV) gaf een vernietigend oordeel: 'Defensie schoot ernstig tekort' (29-09-2017). En de minister trad af. Het is onbekend of na het ongeluk in Mali ook opdrachten zijn gegeven, waarmee hulpverleners in conflict zijn gekomen. Het beroepsethisch handelen van Fred Spijkers is anno 2017 als 'oude casus' nog altijd een voorbeeld voor opleidingen en hulpverleners in de sociale sector van hoe om te gaan met zwijgplicht en beroepsethiek. Een voorbeeld dat door het drama in Mali – hoe wrang ook – opnieuw beleefd wordt.

[Lees het gehele artikel op de website van Jaap Buitink.](#)

VERWANTE CANONS EN ANDERE DIGITALE SCHATKAMERS

- * SHVB Stichting Historisch Verpleegkundig Erfgoed:
<https://www.verpleegkundigerfgoed.nl/over-shvb>
- * Florence Nightingale Instituut: geschiedenis van VERPLEGING EN VERZORGING: <http://fni.nl/>
- * Canon van de verpleegkunde: <http://www.canonverpleegkunde.nl/>
- * Geschiedenis maatschappelijke opvang: <http://hvoquerido.nl/geschiedenis/>
- * Digitaal Museum van de Volkshuisvesting: <http://www.iisg.nl/volkshuisvesting/index.html>
- * Canon Altra onderwijs en jeugdhulp: <http://www.altracanon.nl/>
- * Digitaal Museum 'S HEEREN LOO: www.museum-sheerenloo.nl
- * GEHANDICAPTEN SCHRIJVEN GESCHIEDENIS: <http://www.gehandicaptenschrijvengeschiedenis.nl/>
- * Canon van de gerontologie: <http://www.canongerontologie.nl/>
- * Canon geschiedenis van de Nederlandse GEZONDHEIDSZORG:
<http://www.kenniscentrumhistoriezorgverzekeraars.nl/bronarchief/canon/canon.html>
- * Canon van de Nederlandse GENEESKUNDE:
<http://medischcontact.artsennet.nl/Dossiers/Alle-dossiers-1/Geschiedenis/Canon-geneeskunde.htm>
- * Website 100 jaar ORTHOPEDEAGOGIEK: <http://www.100jaarorthopedagogiek.nl>
- * Canon 150 Jaar LICHAMELIJKE OPVOEDING: <http://www.canonlo.nl/>

STUUR DEZE NIEUWSBRIEF DOOR AAN VRIENDEN EN COLLEGA'S